

УДК 37[796.85:172.15] (083.97)

*Денис Михальченко,
Альона Ліцман,
м. Київ*

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ФАКУЛЬТАТИВУ (ГУРТКА) „ХОРТИНГ-ПАТРІОТ“. 4 РОКИ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми в загальному вигляді. З відродженням Української держави почався новий період у історії нашого народу. Здобувши незалежність, українці отримала можливість для розвитку та самоідентифікації себе як громадян єдиної й неподільної держави, реалізації національних інтересів побудови економічно розвинутої демократичної держави.

У законодавчих документах (Закон України „Про фізичну культуру і спорт“ (від 10.02.2000 р., № 1453-111, із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 18.06.1999 р., № 770-XIV // Голос України від 21.03.2000 р.), Національна доктрина розвитку освіти (Затверджено Указом Президента України від 17.04.2002 р., № 347/2002), Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту (Затверджено Указом Президента України від 28.09.2004 р., № 1148/2004), Цільова комплексна програма „Фізичне виховання – здоров’я нації“ (Затверджено Указом Президента України від 01.09.1998 р., № 963/98), Основи законодавства України про охорону здоров’я (Закон України від 19.11.1992 р., № 2801); Закон України „Про охорону дитинства“ (від 26.04.2001 р., № 2402-111), Указ Президента України „Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді“ № 334/2015 від 12.06.2015 року та Доручення Прем’єр Міністра на виконання Указу Президента, Наказ Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах“ № 641 від 16.06.2015 р.) пріоритетними є: зміцнення здоров’я в дітей та молоді, розвиток фізичних і вольових якостей, формування навичок здорового способу життя, виховання патріотизму, любов до родини, рідного краю, Батьківщини.

Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра „Хортинг-Патріот“ (автор Е. А. Єрмоєнко) – це один із різновидів дитячих ігор. Вона є історично сформованим засобом військово-патріотичного виховання дітей та молоді, що застосовується за методикою хортингу. Гра „Хортинг-Патріот“ культивується в Україні та використовується як різноплановий виховний засіб, що розвиває духовні, інтелектуальні якості, формує позитивні риси характеру (відповідальність, мужність, наполегливість, дисциплінованість, самовладання тощо), розвиває фізичні якості (силу, швидкість, витривалість, гнучкість тощо), задовольняє інтереси дітей у вивченні історії та традицій рідного краю, пам’яток історії і культури України та світу, формує національну свідомість, самоствердження, поєднує відпочинок зі спортом, сприяє вихованню в учнів кращих людських якостей. Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра „Хортинг-Патріот“ входить до навчальної програми факультативу (гуртка) (4 роки навчання) „Хортинг-патріот“ (автори Д. Г. Михальченко та А. В. Ліцман), яка схвалена для використання в загальноосвітніх навчальних закладах (Лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України від 25.08.2015 р. № 14.1/12-Г-1037). Мета програми „Хортинг-патріот“ – виховання в підлітків і молоді патріотизму та любові до рідного краю, як найважливіших духовно-моральних й соціальних цінностей особистості; формування в молоді активної громадянської позиції; виховання найважливіших духовно-моральних і культурно-історичних цінностей, що відображають специфіку формування та розвитку Українського суспільства та держави, національної самосвідомості; пропаганда здорового способу життя духовно багатой та фізично розвинутої особистості завдяки інструкторам гри „Хортинг-Патріот“ – зразки мужності та жіночності, що живуть повним життям, без шкідливих звичок [1, с. 195–211; 2, с. 163–185; 4; 5, с. 188–204].

Аналіз останніх наукових публікацій за темою дослідження. Щодо питань наукової розвідки про передумови виникнення та розвитку Національного виду спорту України – хортинг звернено увагу сучасних науковців (З. Діхтяренко, Е. Єрмоєнко, М. Зубалій, Г. Коломоєць, Ж. Петрочко, С. Присяжнюк, А. Ребрина, С. Сичов, А. Хатько та ін.) і тренерів (Д. Буданов, М. Колос, М. Куцкір, І. Малинський, В. Яременко та ін.). У свою чергу,

розробниками програм із хортингу є: З. Діхтяренко „Програма фізкультурно-патріотичного гуртка Оздоровчий хортинг для дітей від 2 до 10 років“ [1, с. 223–230; 2, с. 112–123; 3, с. 291–306], Е. Єрмоєнко „Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів (5–9 класи). Варіативний модуль „Хортинг“ [3, с. 804–817; 5, с. 341–363], Е. Єрмоєнко „Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів (10–11 класи). Варіативний модуль „Хортинг“ [3, с. 818–826; 5, с. 364–376], Е. Єрмоєнко „Навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів“ [3, с. 827–885; 5, с. 377–475], Е. Єрмоєнко „Навчальні програми з хортингу для вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації“ [3, с. 886–928], Е. Єрмоєнко „Прикладний хортинг. Програма навчання елементів самозахисту на основі хортингу в освітніх установах“ [3, с. 929–936], Е. Єрмоєнко „Навчальна програма з хортингу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл“ [3, с. 937–1036], Ж. Петрович, Е. Єрмоєнко „Програма розвитку хортингу в Україні на 2016–2020 роки (проект)“ [5, с. 325–340]. Проте, ще не видана програма з хортингу для підлітків і молоді (10–20 років життя) з національно-патріотичним і краєзнавчо-туристичним спрямуванням.

Мета статті – опис основного рівня навчання навчальної програми факультативу (гуртка) „Хортинг-патріот“.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчальна програма факультативу (гуртка) „Хортинг-патріот“ передбачає 4 роки навчання в групах основного та вищого рівня й розрахована на підлітків і молоді (10–20 років життя). Заняття проводяться 2 рази на тиждень по 120 хвилин. Програма побудована на модульній основі (модуль I – краєзнавча робота; модуль II – спеціальна туристична підготовка; модуль III – туристичний побут і похідна підготовка; модуль IV – фізична підготовка за системою хортингу; модуль V – спортивне орієнтування; модуль VI – участь у масових заходах військово-спортивного, краєзнавчого та туристичного спрямування; модуль VII – підсумкові заняття – основний рівень навчання) та може використовуватись у гуртках позашкільних навчальних закладів, як факультативний курс для учнів середніх і старших класів у загальноосвітніх навчальних закладах і для студентів навчальних закладів I–IV рівнів акредитації. В програмі враховано вікові та психологічні особливості підлітків і молоді, передбачено інтерактивні підходи у викладені матеріалу, залучення учнів і студентів до творчої співпраці. Вона базується на авторських розробках й інтегрує знання гуртківців із різних предметів. Усі заняття пов’язані з опануванням знань про історію та культуру рідного краю, філософію хортингу – національного виду спорту України, життя людини в суспільстві. Навчальний процес передбачає вивчення та дотримання загальнолюдських цінностей і виховання патріотизму, що є вкрай важливими в час державотворення, становлення й визначення пріоритетів нації, її участі в глобальних, інтеграційних процесах. Перший-другий рік навчання передбачає туристсько-краєзнавчу спрямованість і заходи в рамках етапів дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“, а саме – вправа з елементами спортивного орієнтування „Диверсант“, смуга перешкод, вузловий курс, робота з туристично-спортивним інвентарем. Для розширення світогляду учнівської та студентської молоді проводяться екскурсії до музеїв, на виставки, туринські походи до лісу, виїзди на полігони тощо. У програмі передбачено індивідуальну роботу з вихованцями згідно Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 р. № 651.

Програма „Хортинг-патріот“ рекомендована для використання в процесі проведення уроків із фізичної культури, Захисту Вітчизни, дисциплін „Фізичне виховання“, „Туризм“, „Теорія і методика фізичного виховання“ та позааудиторних факультативах, гуртках, спортивних секціях тощо. На уроках, лекціях, практичних заняттях упровадження програми „Хортинг-патріот“ сприяє підвищенню активності в учнівської та студентської молоді, кращому засвоєнню й закріпленню деяких розділів програм. Враховуючи вікові особливості, заняття рекомендується частіше проводити на свіжому повітрі, а в ряді випадків (заняття з легкої атлетики, хортингу, волейболу тощо) організувати періодичні виїзди в парки або передмістя.

Керівник гуртка, викладач урахувавши рівень підготовки, вік та інтереси вихованців, стан матеріально-технічної бази закладу, в установленому порядку може вносити зміни до розподілу навчального часу на вивчення окремих тем програми, дотримуючись збереження визначеної загальної кількості теоретичних і практичних занять (*див. табл. 1, 2*).

Навчально-тематичний план

№ п/п	ТЕМА	Кількість годин					
		Теорія		Практика		Всього	
		1-й р.н.	2-й р.н.	1-й р.н.	2-й р.н.	1-й р.н.	2-й р.н.
1.	Вступ	2	2	2	2	4	4
2.	Модуль I. Краєзнавча робота	4	4	12	12	16	16
3.	Модуль II. Спеціальна туристична підготовка	6	6	20	20	26	26
4.	Модуль III. Туристичний побут і похідна підготовка	6	6	20	20	26	26
5.	Модуль IV. Фізична підготовка за системою хортингу	6	6	26	26	32	32
6.	Модуль V. Спортивне орієнтування	6	6	10	10	16	16
7.	Модуль VI. Участь у масових заходах військово-спортивного, краєзнавчого та туристичного спрямування	4	4	12	12	16	16
8.	Модуль VII. Підсумкові заняття	-	-	8	8	8	8
	Разом	36	36	108	108	144	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (8 год.).

Теоретичні заняття (2+2 год.). Мета, завдання та зміст роботи гуртка. Правила техніки безпеки. Знайомство та інтеграція групи. Опис Національної дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“ – форма військово-патріотичного виховання та всебічного розвитку особистості. Правила, завдання та філософія гри.

Практичні заняття (2+2 год.). Визначення правил роботи в групі. Анкетування. Інтерактивні вправи на знайомство та командну роботу: „Снігова куля“, „Перше знайомство“, „Мої очікування“, „Інтерв'ю“ тощо. Ознайомлення з нормативами „Хортинг-Патріот“ на звання МЗУ (Молодий Захисник України).

Модуль I. Краєзнавча робота (32 год.).

Теоретичні заняття (4+4 год.). Історичне краєзнавство та його становлення. Українські дослідники історики-краєзнавці рідного краю – М. Грушевський, П. Єфименко, О. Левицький, Д. Яворницький та ін. Історичне краєзнавство та форми організації краєзнавчих досліджень. Джерела історичного краєзнавства. Історичні та культурні пам'ятки рідного краю. Шляхи та методи збирання й дослідження краєзнавчих матеріалів. Порядок організації та проведення історико-краєзнавчої експедиції.

Практичні заняття (12+12 год.). Вивчення кордонів рідного краю. Робота з краєзнавчою, художньою, публіцистичною та науковою літературою щодо вивчення рідного краю. Визначення об'єктів краєзнавчих досліджень, пам'ятних місць, що пов'язані з життям і діяльністю видатних людей краю. Фотографування та замальовування пам'ятників. Експерсії пам'ятними місцями рідного краю. Експерсії до краєзнавчих музеїв.

Модуль II. Спеціальна туристична підготовка (52 год.).

Теоретичні заняття (6+6 год.). Поняття про тактику та техніку в пішому туризмі. Причини аварійності в піших походах і їх профілактика: роль об'єктивних і суб'єктивних чинників у виникненні аварійних ситуацій. Основні форми гірського рельєфу. Гірський словничок туриста. Види та норми навантажень у літніх піших і зимових лижних походах на рівнині, в горах: вагові, швидкісні, тимчасові навантаження, їх зміни в процесі проходження маршруту. Значення та дотримання дисципліни в поході. Значення рівня підготовленості та

спорядження туристичної групи. Поняття про спеціальне особисте спорядження. Встановлення туристського намету, стійки та кілочки для наметів. Тент для намету. Догляд за спорядженням і його ремонт. Правила укладання рюкзака. Багаття. Види багать, правила розкладання багаття.

Практичні заняття (20+20 год.). В'язання вузлів. Робота з мотузками. Робота з карабінами. Приватне проходження етапів. Командне проходження дистанції на полігонах із туристського багатоборства. Укладання рюкзака. Проведення гри „Що взяти з собою в похід?“. Розпалювання багаття мокрими сірниками.

Модуль III. Туристичний побут і похідна підготовка (52 год.).

Теоретичні заняття (6+6 год.). Групове спорядження. Підготовка до походу. Рух під час походу. Профілактика небезпек у поході. Стрій туристської групи. Харчування в поході. Взаємодопомога туристів. Поняття про само- та взаємострахування. Закони туристської дружби. Вольові якості туриста. Контрольні фізичні нормативи. Психологічна сумісність. Особиста гігієна туриста. Взуття туриста, догляд за ногами та взуттям під час походу. Гігієнічні вимоги до одягу, ліжка, посуду туриста. Купання в поході. Попередження охолоджень і обморожень під час походу в зимовий період; простудних захворювань у літніх походах. Вміст похідної аптечки та перша долікарська допомога потерпілому. Самоконтроль туриста. Транспортування потерпілого.

Практичні заняття (20+20 год.). Складання маршруту для дводенного походу. Розрахунок продуктів харчування для дводенного походу. Замальовка схем правильного планування біваку з урахуванням вимог, які передбачаються до місця привалу. Похід. Складання звіту про похід.

Модуль IV. Фізична підготовка за системою хортингу (64 год.).

Теоретичні заняття (6+6 год.). Загальна фізична підготовка. Необхідність постійних занять фізичними вправами. Хортинг – національний вид спорту України. Поняття про оздоровчу програму хортингу. Загартування за системою хортинг: засоби та методика його застосування. Шкідливий вплив паління та алкоголю на здоров'я й працездатність. Групи м'язів, що несуть основне навантаження в поході. Вправи, що спрямовані на зміцнення різних груп м'язів, вестибулярного апарату, витривалості. Перегляд: документальних фільмів військово-патріотичної тематики („Афганістан. 80-а розвідрота. 20 років поспіль“, „Остання висота“) про військовий шлях засновника хортингу Е. А. Єрьоменка; художніх фільмів („В бій ідуть одні „старики“, „Перевірка на дорогах“, „Сімнадцять миттєвостей весни“, „Син полку“, „У серпні 44-го...“, „Штрафбат“) про Другу Світову війну.

Практичні заняття (26+26 год.). Тренування, загальнорозвивальні вправи та ігри з елементами хортингу. Відвідування (приймання участі) міських, обласних і Всеукраїнських змагань із хортингу. Зустрічі з видатними хортингістами.

Модуль V. Спортивне орієнтування (32 год.).

Теоретичні заняття (6+6 год.). Короткі відомості про спортивне орієнтування. Топографічна підготовка. Види та правила змагань із спортивного орієнтування. План. Карта. Читання карти. Поняття про види карт. Особливості позначення об'єктів на картах. Правила та послідовність роботи з картою й компасом.

Практичні заняття (10+10 год.). Орієнтування на місцевості за допомогою карти, компасу, місцевими предметами та природними ознаками. Азимут. Визначення азимуту. Рух за азимутом. Умовні знаки. Тактико-технічна підготовка. Полігони зі спортивного орієнтування. Визначення відстані на карті. Робота з компасом. Топографічні карти. Визначення азимуту. Рух за азимутом. Вправи для розвитку окоміру на місцевості. Змагання зі спортивного орієнтування.

Модуль VI. Участь у масових заходах військово-спортивного, краєзнавчого та туристичного спрямування (32 год.).

Теоретичні заняття (4+4 год.). Міський та обласний етапи Національної дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“. Міський та обласний зліт-змагання юних туристів-краєзнавців. Обласні краєзнавчі конкурси та експедиції. Інші заходи з туризму та краєзнавства.

Практичні заняття (12+12 год.). Ознайомлення з положеннями та умовами проведення масових заходів із краєзнавства. Підготовка та оформлення необхідної документації, матеріалів до масових заходів із краєзнавства. Підготовка та участь в окремих видах змагань, конкурсах тощо.

Модуль VII. Підсумкові заняття (16 год.).

Практичні заняття (8+8 год.). Проведення заходів за програмою дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“. Проведення змагання „Ігри патріотів“. Підведення підсумків про діяльність гуртка „Хортинг-патріот“. Презентація індивідуальних досягнень вихованців.

Таблиця 2

Орієнтовний календарно-тематичний план

№ п/п	Зміст навчального матеріалу	К-ть годин	Тип заняття	Дата проведення
	Вступ	8	Т/П	
1.	Вступ. Мета, завдання та зміст роботи гуртка. Правила техніки безпеки. Знайомство та інтеграція групи. Опис Національної дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“ – форма військово-патріотичного виховання та всебічного розвитку особистості.	2	Т	
2.	Правила, завдання та філософія гри.	2	Т	
3.	Визначення правил роботи в групі. Анкетування. Інтерактивні вправи на знайомство та командну роботу: „Снігова куля“, „Перше знайомство“, „Мої очікування“, „Інтерв’ю“ тощо.	3	П	
4.	Ознайомлення з нормативами „Хортинг-патріот“ на звання МЗУ (Молодий Захисник України)	1	П	
	Модуль I. Краєзнавча робота	32	Т/П	
5.	Історичне краєзнавство та його становлення. Українські дослідники історики-краєзнавці рідного краю – М. Грушевський, П. Єфименко, О. Левицький, Д. Яворницький та ін.	2	Т	
6.	Історичне краєзнавство та форми організації краєзнавчих досліджень. Джерела історичного краєзнавства. Шляхи та методи збирання й дослідження краєзнавчих матеріалів. Порядок організації та проведення історико-краєзнавчої експедиції.	4	Т	
7.	Історичні та культурні пам’ятки рідного краю.	2	Т	
8.	Вивчення кордонів рідного краю. Робота з краєзнавчою, художньою, публіцистичною та науковою літературою щодо вивчення рідного краю.	7	П	
9.	Визначення об’єктів краєзнавчих досліджень, пам’ятних місць, що пов’язані з життям і діяльністю видатних людей краю.	7	П	
10.	Фотографування та замальовування пам’ятників. Екскурсії пам’ятними місцями рідного краю.	6	П	
11.	Екскурсії до краєзнавчих музеїв.	4	П	
	Модуль II. Спеціальна туристична підготовка	52	Т/П	
12.	Поняття про тактику та техніку в пішохідному туризмі. Причини аварійності в пішохідних походах і їх профілактика: роль об’єктивних і суб’єктивних чинників у виникненні аварійних ситуацій.	4	Т	
13.	Основні форми гірського рельєфу. Гірський словничок туриста. Види та норми навантажень у літніх пішохідних і зимових лижних походах на рівнині, в горах: вагові, швидкісні, тимчасові навантаження, їх зміни в процесі проходження маршруту. Значення та дотримання дисципліни в поході. Значення рівня підготовленості та спорядження туристичної групи. Поняття про спеціальне особисте спорядження.	4	Т	

14.	Встановлення туристського намету, стійки та кілочки для наметів. Тент для намету. Догляд за спорядженням і його ремонт. Правила укладання рюкзака. Багаття. Види багать, правила розкладання багаття.	4	Т	
15.	В'язання вузлів. Робота з мотузками.	7	П	
16.	Робота з карабінами. Проведення гри „Що взяти з собою в похід?“ Розпалювання багаття мокрими сірниками.	8	П	
17.	Командне проходження дистанції на полігонах із туристського багатоборства. Укладання рюкзака.	15	П	
18.	Приватне проходження етапів.	10	П	
	Модуль III. Туристичний побут і похідна підготовка	52	Т/П	
19.	Групове спорядження. Підготовка до походу. Рух під час походу. Профілактика небезпек у поході. Стрій туристської групи.	4	Т	
20.	Харчування в поході. Взаємодопомога туристів. Поняття про само- та взаємостраховання. Закони туристської дружби. Вольові якості туриста. Психологічна сумісність. Контрольні фізичні нормативи. Особиста гігієна туриста. Взуття туриста, догляд за ногами та взуттям під час походу. Гігієнічні вимоги до одягу, ліжка, посуду туриста.	4	Т	
21.	Купання в поході. Попередження охолоджень і обморожень під час походу в зимовий період; прос-тудних захворювань у літніх походах. Вміст похідної аптечки та перша долікарська допомога потерпілому. Самоконтроль туриста. Транспортування потерпілого.	4	Т	
22.	Складання маршруту для дводенного походу. Розрахунок продуктів харчування для дводенного походу. Замальовка схем правильного планування біваку з урахуванням вимог, які передбачаються до місця привалу.	10	П	
23.	Похід. Складання звіту про похід.	30	П	
	Модуль IV. Фізична підготовка за системою хортингу	64	Т/П	
24.	Загальна фізична підготовка. Необхідність постійних занять фізичними вправами. Хортинг – національний вид спорту України. Поняття про оздоровчу програму хортингу. Загартування за системою хортинг: засоби та методика їх застосування. Шкідливий вплив паління та алкоголю на здоров'я й працездатність.	6	Т	
25.	Групи м'язів, що несуть основне навантаження в поході. Вправи, що спрямовані на зміцнення різних груп м'язів, вестибулярного апарату, витривалості.	4	Т	
26.	Перегляд документальних фільмів військово-патріотичної тематики („Афганістан. 80-а розвідрота. 20 років поспіль“, „Остання висота“) про військовий шлях засновника хортингу Е. А. Єрмоєнка.	2	Т	
27.	Перегляд художніх фільмів („В бій ідуть одні „старики“, „Перевірка на дорогах“, „Сімнадцять миттєвостей весни“, „Син полку“, „Штрафбат“, „У серпні 44-го...“) про Другу Світову війну (у домашніх умовах).		Т	
28.	Тренування, загальнорозвивальні вправи та ігри з елементами хортингу.	38	П	
29.	Відвідування (приймання участі) міських, обласних та Всеукраїнських змагань із хортингу.	10	П	
30.	Зустрічі з видатними хортингістами	4	П	
	Модуль V. Спортивне орієнтування	32	Т/П	
31.	Короткі відомості про спортивне орієнтування. Топографічна	3	Т	

	підготовка. План. Карта. Поняття про види карт. Особливості позначення об'єктів на картах.			
32.	Читання карти. Правила та послідовність роботи з картою й компасом.	7	Т	
33.	Види та правила змагань зі спортивного орієнтування.	2	Т	
34.	Орієнтування на місцевості за допомогою карти, компасу, місцевими предметами та природними ознаками. Азимут. Визначення азимуту. Рух за азимутом. Умовні знаки. Тактико-технічна підготовка. Полігони зі спортивного орієнтування.	4	П	
35.	Визначення відстані на карті. Робота з компасом. Топографічні карти.	8	П	
36.	Визначення азимуту. Рух за азимутом. Вправи для розвитку окоміру на місцевості. Змагання зі спортивного орієнтування.	8	П	
	Модуль VI. Участь у масових заходах військово-спортивного, краєзнавчого та туристичного спрямування	32	Т/П	
37.	Міський та обласний етап Національної дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“.	2	Т	
38.	Міський та обласний зліт-змагання юних туристів-краєзнавців.	2	Т	
39.	Обласні краєзнавчі конкурси та експедиції. Інші заходи з туризму та краєзнавства.	4	Т	
40.	Ознайомлення з положеннями та умовами проведення масових заходів із краєзнавства.	8	П	
41.	Підготовка та оформлення необхідної документації, матеріалів до масових заходів із краєзнавства.	8	П	
42.	Підготовка та участь в окремих видах змагань, конкурсах тощо.	8	П	
	Модуль VII. Підсумкові заняття	16	П	
43.	Проведення заходів за програмою дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“.	10	П	
44.	Проведення змагання „Ігри патріотів“.	2	П	
45.	Підведення підсумків про діяльність гуртка „Хортинг-патріот“. Презентація індивідуальних досягнень вихованців	4	П	

Т – теоретичне заняття, П – практичне заняття

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Підлітки та молодь повинні знати: правила техніки безпеки; правила поведінки в робочій групі; норми „Хортинг-патріот“ на звання МЗУ (Молодий Захисник України); цілі, завдання та зміст роботи гуртка „Хортинг-патріот“; цілі, завдання, зміст і правила Національної дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“; правила безпеки під час занять із хортингу; правила проведення змагань; витоки та засновників хортингу; Декларацію хортингу – національного виду спорту України; перелік документів, що підтверджують учнівський ступінь із хортингу; філософські засади хортингу; гімн хортингу; основні поняття оздоровчої програми хортингу; свої реальні фізичні можливості; правила безпеки під час занять із хортингу; прийоми самостраховки за методикою хортингу; принципи звільнення від захватів; основи ударної техніки; основи тактики ведення бою за розділом „Нокдаун“; основну ідею документальних фільмів військово-патріотичної тематики („Афганістан. 80-а розвідрота. 20 років поспіль“, „Остання висота“) про військовий шлях засновника хортингу Е. А. Єрмоєнка; мету військово-патріотичних художніх фільмів („В бій ідуть одні „старики“, „Перевірка на дорогах“, „Сімнадцять миттєвостей весни“, „Син полку“, „У серпні 44-го...“, „Штрафбат“) про Другу Світову війну (у домашніх умовах); способи та методи збирання й дослідження краєзнавчих матеріалів; порядок організації та проведення історико-краєзнавчої експедиції; основні краєзнавчі джерела регіону; легенди рідної

місцевості та історичні джерела; імена дослідників історії рідного краю; правила техніки безпеки під час походу; причини аварійності в пішохідних походах і їх профілактика; основні форми гірського рельєфу; значення рівня підготовленості та спорядження туристичної групи; правила пересування в поході; взаємодопомога туристів, поняття про само- та взаємостраховання; стрій туристської групи; правила особистої гігієни в поході; зміст похідної аптечки та про надання першої долікарської допомоги потерпілому; шкідливий вплив нездорового способу життя на організм людини; основне навантаження на організм людини в поході; види та правила змагань зі спортивного орієнтування; правила та послідовність роботи з картою й компасом; види карт; умовні знаки топографічної карти; що таке азимут; визначення азимуту; перелік масових заходів військово-спортивного, краєзнавчого та туристичного спрямування; правила оформлення та подання заявок на участь у заходах військово-спортивного, краєзнавчого та туристичного спрямування; транспортна іммобілізація: ступінчата шина Крамера при пошкодженні верхньої кінцівки; правила укладання потерпілого на ноші; правила транспортування потерпілого (на ношах, під руки, на спині, двома санітарами на руках, складених в „замок“, на плащ-палатці); транспортування потерпілого на ношах із підручних засобів; проведення первинної серцево-легеневої реанімації; правила реанімації при втопленні; умовні знаки та позначення, читання топографічних карт; правила окомірної зйомки місцевості; основні способи орієнтування на місцевості без карти; принцип дії компасу; основи сучасного загальновійськового бою; структуру та завдання розвідки: вимоги до розвідника; основні складові військової розвідки; розвідувальні органи військової розвідки; основні способи військової розвідки; тонкощі спілкування під час ведення бою; техніку безпеки при роботі з автоматичною зброєю; історію виникнення автоматичної зброї; види затримок (шляхи вирішення).

Підлітки та молодь повинні вміти: проводити анкетування; складати звіт про похід; оволодіти поняттями військово-спортивна гри „Хортинг-Патріот“ та МЗУ (Молодий Захисник України); виконувати нормативи на звання МЗУ (Молодий Захисник України); складати правила роботи в групі; оволодіти поняттями „краєзнавство“ та „історичне краєзнавство“; вихованці повинні самостійно визначити напрям краєзнавчого дослідження згідно інтересів і актуальності; визначати об'єкти краєзнавчих досліджень; оволодіти поняттями тактика та техніка в пішохідному туризмі; використовувати гірський словничок туриста; укласти рюкзак; готувати спорядження до туристських походів; встановлювати туристський намет; розпалювати багаття мокрими сірниками; складати маршрут для дводенного походу; практично застосовувати навички орієнтування по карті; надавати допомогу потерпілому, що не має змоги сам пересуватись; застосовувати практичні та теоретичні вміння з техніки пішохідного туризму на практиці; виконувати оздоровчі вправи за системою хортингу; виконувати вправи спрямовані на розвиток різних груп м'язів, зміцнення вестибулярного апарату, витривалості; орієнтуватись на місцевості в будь-яких погодних умовах і ситуаціях; практично застосовувати знання топографічних знаків; визначати азимут; визначати відстань на карті; визначати розміри недосяжних об'єктів на місцевості; застосовувати практичні та теоретичні вміння й знання в краєзнавчо-дослідницькій, пошуковій діяльності; оформлювати документацію та матеріали для участі в змаганнях; працювати з положенням про заходи та змагання військово-спортивного, краєзнавчого та туристичного спрямування; оволодіти поняттями про хортинг; вміти виголошувати девіз хортингу; усвідомити роль козацтва в філософії хортингу; розповідати про витоки хортингу; вивести супротивника з рівноваги різними способами; звільнитись від захоплення однією рукою, двома руками різними способами; виконувати удари руками, ногами та комбіновані удари; ведення бою з одним і кількома супротивниками; накладати бинтові пов'язки: спіральна на передпліччя, гомілку; хрестоподібна на гомілковостопний суглоб і потилицю; „вуздечка“ для фіксації нижньої кінцівки, „чепець“ на голову; „черепична“ на колінний та ліктьовий суглоби; „косиночна“ для фіксації верхньої кінцівки; накладати джгут, джгут-закругку; транспортна іммобілізація: трьома шинами при пошкодженні нижньої кінцівки, при травмі гомілки; підручні засоби при травмі верхньої кінцівки; накладання бинтової пов'язки: „колосовидна“ на плечовий суглоб; „спіральна“ на тулуб; транспортна іммобілізація: трьома шинами при пошкодженні нижньої кінцівки, при травмі стегна; „косинкою“ при травмі ключиці; підручні засоби при травмі нижньої кінцівки; орієнтуватись на місцевості в будь-яких погодних умовах і ситуаціях; практично застосовувати знання топографічних знаків; визначати розміри недосяжних об'єктів на місцевості; визначати сторони горизонту за місцевими предметами;

визначати широти, довготи, цілевказування по карті; створювати карти ведення бою; виконувати вправи на погашення силуету бійця та зміщення з лінії вогню; подавати умовні сигнали під час безшумного пересування; рити окоп за нормами; виконувати перевірку правильності та одноманітності прицілювання за допомогою командирського ящика; проводити чистку стовбура; розбирати та збирати автоматичну зброю; виконувати вправи зі стрільби; стрільба з різних положень (комбінування з переміщення, перезарядження, акробатикою, зміною сектору стрільби).

Підлітки та молодь повинні мати навички: ефективні комунікації для знайомства з новими людьми; сформовані позитивні мотивації до спільної діяльності; навички інтерактивної роботи в групах і парах; навички само презентації; навички опрацювання нового матеріалу; ведення диспуту; проведення опитування та брати інтерв'ю; працювати з джерелами інформації про історичне минуле краю; працювати з писемними джерелами; опрацювання наукової літератури; відвідування краєзнавчих музеїв; командного та приватного проходження дистанції на полігонах; роботи з мотузкою; навички швидкого вкладання речей з урахуванням будь-якої ситуації та умов руху; безпечного контролю туристичного вогнища; поведження в лісі під час проходження маршруту; планування подорожей, розрахунків руху та відпочинку, фінансових витрат; навички та техніка організації стоянки; харчування в поході; замальовки схем правильного планування бівачу; техніка пішохідного туризму з урахуванням технічних правил і вимог; швидкого реагування в необхідності долікарняної допомоги; правильного оформлення дослідницької діяльності; фізичної підготовки до туристського походу; формування здорового способу життя; спортивного орієнтування; орієнтування за картою; роботи з компасом; графічного запису маршруту за допомогою азимутів і масштабів, планів на карті; ефективної комунікації; відвідання міських, обласних і Всеукраїнських змагань із хортингу; виробити практичні вміння переказу вражень від відвідування міських, обласних і Всеукраїнських змагань із хортингу; виступу на змаганнях міського, обласного та Всеукраїнського рівнів; групування при падіннях, перекидів і перекатів; загальної фізичної підготовки за методикою хортингу; ведення бою за розділом „Нокдаун“; поведження в екстремальних ситуаціях; техніки накладання пов'язок і транспортування потерпілого; відпрацювання способів зупинки артеріальної кровотечі (пальцеве притиснення судини при травмі кінцівки з кровотечею); реанімація при втопленні; реанімація при раптовій зупинці серця; орієнтування за картою; окомірної зйомки місцевості; планування та розрахунок маршрутів руху по карті; роботи з компасом; основ маскування; безшумного пересування; переміщення під час ведення бою, основні положення зі зброєю; поведження з автоматичною зброєю; практична стрільба з гвинтівки (пневматика); контрольна стрільба з пневматичної гвинтівки.

Отже, можна зробити **висновок**, що опис основного рівня навчання навчальної програми факультативу (гуртка) „Хортинг-патріот“ власне не вичерпує навчально-виховні завдання, які масштабюно перевіряються під час шкільних канікул у таборі всебічного розвитку „ProfyCamp“.

Перспективи подальших досліджень передбачають опис високого рівня (треть – четвертий рік навчання) навчальної програми факультативу (гуртка) „Хортинг-патріот“.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі: посібник / [уклад. М. Зубалій, В. Івашковський, О. Остапенко, М. Тимчик, Б. Шаповалов, З. Діхтяренко, І. Білоцерківець]. – Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2016. – 232 с. ; табл., рис.
2. Діхтяренко З. Виховання патріотизму в дітей 5–11 років життя у фізкультурно-патріотичному гуртку „Оздоровчий хортинг“ / З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 110–125.
3. Діхтяренко З. М. Формування навичок здорового способу життя засобами фізкультурно-оздоровчої роботи на прикладі педагогічного досвіду роботи НВК № 24 (на засадах хортингу): метод. посіб. / З. М. Діхтяренко, І. С. Данилюк, Н. І. Скляр; за заг. ред. З. М. Діхтяренко. – К. : Паливода А. В., 2015. – 324 с.
4. Єршоменко Е. Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра „Хортинг-Патріот“ як форма національно-патріотичного та фізичного виховання учнів

- загальноосвітніх навчальних закладів України Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 163–185.
5. Єршоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єршоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
 6. Михальченко Д. Г. „Хортинг-патріот“: навчальна програма факультативу (гуртка). 4 роки навчання / Д. Г. Михальченко, А. В. Ліцман. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 43 с.
 7. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця: метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єршоменко. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.

REFERENCES

1. Zubalii, M., Ivashkovskiy, V., Ostapenko, O., Tymchuk, M., Shapovalov, B., Dikhtiarenko, Z. & Bilotserkivets, I. (2016). *Viiskovo-patriotychne vykhovannia uchniv u pozaklasnii roboti* [Military-patriotic education of students in out-of-class activities]. Kyiv: Palyvoda.
2. Dikhtiarenko, Z. (2015). *Vykhovannia patriotyzmu v ditei 5–11 rokov zhyttia u fizkulturno-patriotychnomu hurtku „Ozdorovchyi khortynh“* [Patriotic education of children of 5–11 years old at the circle of physical training „Recreational horing“]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu: Issue 4* (pp. 110–125). Kyiv: Palyvoda A. V.
3. Dikhtiarenko, Z. M., Danyliuk, I. S., & Skliar, N. I. (2015). *Formuvannia navychok zdorovoho sposobu zhyttia zasobamy fizkulturno-ozdorovchoi roboty na prykladi pedahohichnoho dosvidu roboty NVK № 24 (na zasadakh khortynhu)* [Formation of healthy lifestyle means sports and recreation activities on the example of teaching experience EC number 24 (on the basis Horting)]. Kyiv: Palyvoda A. V.
4. Yeromenko, E. (2015). *Natsionalna dytiacho-yunatska viiskovo-sportyvna hra Khortynh-Patriot yak forma natsionalno-patriotychnoho ta fizychnoho vykhovannia uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy* [National Children's and Youth Sport and Sport Game „Korting-patriot“ as a form of national-patriotic and physical education of students of general educational institutions of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu: Issue 4* (pp. 163–185). Kyiv: Palyvoda A. V.
5. Yeromenko, E. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – national sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.
6. Mykhalchenko, D. H., & Litsman, A. V. (2015). *„Khortynh-patriot“: navchalna prohrama fakultatyvu (hurtka). 4 roky navchannia* [„Korting-patriot“: optional curriculum (circle). 4 years of study]. Kyiv: Palyvoda A. V.
7. Petrochko, Zh. V., & Yeromenko, E. A. (2015). *Khortynh – shkola syly i tchesti yunoho ukraintsia* [Horting is the school of power and honor of young Ukrainian]. Kyiv: Palyvoda A. V.

Денис Михальченко, Альона Ліцман.

Виховний потенціал навчальної програми факультативу (гуртка) „Хортинг-патріот“. 4 роки навчання.

У статті звертається увага на Національну дитячо-юнацьку військово-спортивну гру „Хортинг-Патріот“, що входить до навчальної програми факультативу (гуртка) (4 роки навчання) „Хортинг-патріот“, яка розрахована на підлітків і молодь (10–20 років життя) (автори Д. Михальченко, А. Ліцман) схвалена для використання в загальноосвітніх навчальних закладах. Дана програма має мету – виховання в підлітків і молоді патріотизму та любові до рідного краю, як найважливіших духовно-моральних й соціальних цінностей особистості; формування в молоді активної громадянської позиції; виховання найважливіших духовно-моральних і культурно-історичних цінностей, що відображають специфіку формування та розвитку українського суспільства та держави, національної самосвідомості; пропаганда здорового способу життя духовно багатой та фізично розвиненої особистості завдяки інструкторам гри „Хортинг-Патріот“ – зразки мужності та жіночності, що живуть повним життям, без шкідливих звичок. Автори описують основний рівень навчання навчальної програми факультативу (гуртка) „Хортинг-патріот“, який складається з модулів і може

використовуватись у гуртках позашкільних навчальних закладів, як факультативний курс для учнів середніх і старших класів у загальноосвітніх навчальних закладах і для студентів навчальних закладів I–IV рівнів акредитації.

Ключові слова: навчальна програма, програми з хортингу, факультатив, гурток, підлітки, молодь, виховання патріотизму, Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра „Хортинг-Патріот“, вихованці повинні знати, вміти, мати навички.

Denys Mykhalchenko, Aliona Litsman.

The National University of Bio-resources and Environment of Ukraine (General Radimtsev Str. 19, Kyiv, Ukraine).

Educational potential of an optional curriculum (circle) „Horting-patriot“. 4 years of study.

The article draws attention at the National youth military-sports game „Horting Patriot“ that is included in the training program of open classroom (coterie). 4 years of study. „Horting Patriot“ designed for teenagers and youths (10–20 years of age), (authors D. Mykhalchenko & A. Litsman), approved for use in general educational schools. The program has a goal – education of patriotism and love to the native land of teenagers and youths, as the most important moral and social values of the individual; formation of active citizenship in youth; education of the most important moral and cultural-historical values that reflect the specifics of the formation and development of Ukrainian society and state, national consciousness; promotion of a healthy lifestyle of spiritually rich and physically developed personality, thanks to the instructors of the game „Horting-Patriot“ which are examples of courage and femininity, living a full life, without bad habits. The authors describe the basic level of education of the training program of open classroom (coterie) „Horting Patriot“, which consists of modules and can be used in coteries out-of-school educational institutions as an elective course for secondary and upper secondary school pupils in general education schools and for students of educational institutions of I–IV accreditation levels.

Key words: the training program, the training program of Horting, open classroom, coterie, teenagers, youth, patriotism education, National Youth military-sports game „Horting-Patriot“, pupils must know, be able, have the skills.

Денис Михальченко, Алена Лицман.

Воспитательный потенциал учебной программы факультатива (кружка) „Хортинг-патриот“. 4 года обучения.

В статье обращается внимание на Национальную детско-юношескую военно-спортивную игру „Хортинг-Патриот“, входящая в учебную программу факультатива (кружка) (4 года обучения) „Хортинг-патриот“, которая рассчитана на подростков и молодежь (10–20 лет жизни) (авторы Д. Михальченко, А. Лицман) одобрена для использования в общеобразовательных учебных заведениях. Данная программа имеет цель – воспитание в подростков и молодежи патриотизма и любви к родному краю, как важнейших духовно-нравственных и социальных ценностей личности; формирование в молодежи активной гражданской позиции; воспитание важнейших духовно-нравственных и культурно-исторических ценностей, отражающих специфику формирования и развития украинского общества и государства, национального самосознания; пропаганда здорового образа жизни духовно богатой и физически развитой личности благодаря инструкторам игры „Хортинг-Патриот“ – образцы мужественности и женственности, живущих полной жизнью, без вредных привычек. Авторы описывают основной уровень обучения учебной программы факультатива (кружка) „Хортинг-патриот“, который состоит из модулей и может использоваться в кружках внешкольных учебных заведений, как факультативный курс для учащихся средних и старших классов в общеобразовательных учебных заведениях и для студентов учебных заведений I–IV уровней аккредитации.

Ключевые слова: учебная программа, программы по хортингу, факультатив, кружок, подростки, молодежь, воспитание патриотизма, Национальная детско-юношеская военно-спортивная игра „Хортинг-Патриот“, воспитанники должны знать, уметь, иметь навыки.